

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет *Географічний*
Кафедра *географії України*

Затверджено
на засіданні кафедри географії України
географічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від “30” серпня 2023р.)

Завідувач кафедри д.г.н., проф. Лозинський Р.М.

Силабус з навчальної дисципліни
«Топоніміка України для середньої школи»,
що викладається в межах ОПП Середня освіта (Географія)
другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів предметної
спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)

Львів 2023 р.

Назва дисципліни	Топоніміка України для середньої школи
Адреса викладання дисципліни	вул. Петра Дорошенка, 41, м. Львів, 79000
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	географічний факультет, кафедра географії України.
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань: 01 «Освіта/Педагогіка» Предметна спеціальність: 014.07 «Середня освіта (Географія)»
Викладачі дисципліни	Лабінська Г.М., к. г. н., доцент кафедри географії України
Контактна інформація викладачів	halyna.labinska@lnu.edu.ua
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	У день проведення лекцій / практичних занять Адреса: кабінет 106, вул. Петра Дорошенка, 41, Львів, 79000.
Сторінка курсу	http://geography.lnu.edu.ua/
Інформація про дисципліну	Навчальна дисципліна <i>“Топоніміка України для середньої школи”</i> як інтегральна дисципліна, узагальнює науковий доробок історії, лінгвістики, етногеографії, методики викладання, політології, географії населення, фокусує увагу на розподілі географічних назв у просторі. Тематика курсу передбачає: вивчення класів топонімів за об’єктом номінування; огляд впливу основних віх історії України на географічні назви; з’ясування закономірностей формування топонімічних ландшафтів територій; врахування вимог сучасної мовної політики; формування методики дослідження географічних назв території та використання її елементів в конструкторах уроків/ заняттях середньої та вищої школи. Навчальний курс <i>“Топоніміка України для середньої школи”</i> забезпечує такі важливі компетенції для магістрів-географів: дослідницькі навички і вміння, критичний аналіз, здатність ідентифікувати чинники, які їх зумовлюють, застосування міждисциплінарного підходу при проведенні дослідження.
Коротка анотація дисципліни	Дисципліна <i>“Топоніміка України для середньої школи”</i> є вибірковою навчальною дисципліною для предметної спеціальності 014.07 <i>“Середня освіта (Географія)”</i> , яка викладається на I році навчання в магістратурі (у II семестрі) в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою <i>ECTS</i>).
Мета та цілі дисципліни	Метою вивчення дисципліни <i>“Топоніміка України для середньої школи”</i> є дослідження пласту географічних назв України, їх етимології, закономірностей поширення територією країни, сучасних мовних вимог їх вживання; популяризація дослідницького інтересу у середній і вищій школі до топонімів, як елементів лінгвістичного спадку та народних традицій. <i>Основні завдання курсу</i> охоплюють: 1) розуміння місця топоніміки у системі наук, її зв’язки з географією, лінгвістикою, історією, етнографією та антропологією, дидактикою; 2) оволодіння фаховою термінологією; 3) опанування методологією та методикою топонімічного аналізу; 4) усвідомлення важливості міждисциплінарного підходу у топоніміці; пошук джерельної бази топонімічних досліджень; 4) розуміння історичної обумовленості формування топоніміки України; 5) усвідомлення значущості ролі топоніміки у формування мовної політики держави;

	б) особливості викладання топонімічних знань у середній школі. Відповідно до освітньо-професійної програми, вивчення дисципліни сприяє набуттю здобувачами вищої школи таких компетентностей: Загальні компетентності (ЗК): ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) та приймати обґрунтовані рішення. ЗК6. Здатність розробляти та презентувати освітні проекти, управляти ними та мотивувати виконавців на досягнення спільної мети. ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати. Фахові компетентності (ФК): ФК8. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності. ФК9. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності. ФК10. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя. ФК11. Здатність до моделювання змісту навчання, формування в учнів ключових компетентностей та здійснення інтегрованого навчання. ФК12. Здатність використовувати ефективні шляхи мотивації учнів до саморозвитку, спрямовувати їх на прогрес і формувати у них обґрунтовану позитивну самооцінку. ФК13. Здатність до конструктивної та безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу. ФК15. Здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватись її принципів у власній професійній діяльності. Компетентності предметних спеціальностей (ПК): ПК16. Здатність усвідомлювати та інтегрувати концептуальні природничо-географічні, суспільно-географічні, картографічні, психолого-педагогічні знання та навички. ПК17. Здатність розв'язувати задачі у професійній діяльності з методики профільного навчання географії та позакласної роботи, спрямовані на формування у здобувачів освіти ключових і предметних географічних компетентностей фахового світогляду. ПК18. Здатність здійснювати самостійно та організовувати дослідницьку діяльність здобувачів освіти з використанням сучасних методів і технологій, прикладних географічних досліджень природних і суспільних явищ та процесів, адаптованих під конкретні умови діяльності, узагальнювати отримані результати, презентувати їх. ПК22. Здатність до організації та проведення позакласної роботи здобувачів освіти географічноо, краєзнавчого, туристського або іншого фахового спрямування. ПК23. Здатність вповоджувати україноцентричний підхід в освітній діяльності з урахування особливостей національного та регіонального контексту.
Література для вивчення дисципліни	Базова 1. Закон України “Про географічні назви”, від 31.05.2005, № 2604-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2604-15 2. Постанова Кабінету Міністрів України “Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею”, від 27 січня 2010 р. № 55. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-%D0%BF 3. Біляковська О.О. Дидактика вищої школи: навчальний посібник / О.О.Біляковська, І.Я.Мищишин, С.Б.Цюра. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 360 с. 4. Лабінська Г. Врахування змін мовного складу населення України при викладанні курсів “Топоніміка України” та “Етногеографія України з

- основами етнопедagogіки у вищій школі” / Галина Лабінська // Вісник ЛНУ. Серія педагогіка, 2023. ; URL: [№ 38 \(2023\) \(lnu.edu.ua\)](http://lnu.edu.ua)
5. Лабінська Г. Топоніміка. Навчальний посібник / Галина Лабінська // Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 274 с.; URL: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Labinska.pdf>
 6. Лабінська Г. Топоніміка. Навчально-методичний посібник / Галина Лабінська // Львів, 2020. – 35 с.; URL: <http://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Toponimika.pdf>
 7. Лучик В. Етимологічний словник топонімів України / Василь Лучик. [відп. ред. В.Г.Скляренко]. – Київ: ВЦ “Академія”, 2014. – 544 с.
 8. Янко М.Т. Топонімічний словник України: словник-довідник / Микола Тимофійович Янко. – Київ: Знання, 1998. – 432 с.

Додаткова

1. Білінський В. Москва Ординська: Історичне дослідження / Володимир Білінський. – Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2015. – 656 с.
2. Боплан де Г.Л. Опис України, кількох провінцій Королівства Польського, що простягаються від кордонів Московії до Трансильванії, разом з їхніми звичаями, способом життя і веденням воєн / Г.Л. де Боплан; [пер. з руанського вид. 1660 року]. – Київ: ФОП Стебеляк О.М., 2012. – 168 с.
3. Бучко Д. Походження назв населених пунктів Покуття / Дмитро Бучко. – Львів: Світ, 1990. – 143 с.
4. Дашкевич Я. Як Московія привласнила історію Київської Русі / Ярослав Дашкевич. URL: <http://www.universum.lviv.ua/journal/2011/6/dashk.htm>
5. Думін Б.Я. Географічні назви в наших географічних роботах / Б.Я. Думін // Вісник Державного університету імені Івана Франка. Сер. геогр. Вип. 4. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С. 89–92.
6. Енциклопедія історії України. URL: [Електронна бібліотека | Інститут історії України \(history.org.ua\)](http://history.org.ua)
7. Історія України написана у V ст. до нашої ери Геродотом / [пер. С.К.Спасько]. – Київ: ФОП Стебеляк О.М., 2012. – 144 с.
8. Коваль А.П. Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України: Наук.-популярне видання / А.П. Коваль. – Київ: Либідь, 2001. – 304 с.
9. Крилов М. Пам'ять втрачених сіл (зниклі ойконіми Запоріжжя: 1945-2000: довідник / М. Крилов. – Мелітополь: Мелітополь, 2002. – 76 с.
10. Кругляк Ю.М. Ім'я вашого міста. Походження назв міст і селищ міського типу Української РСР / Ю. М. Кругляк. – Київ: Наукова думка, 1978. – 152 с.
11. Купчинський О.А. Найдавніші слов'янські топоніми України як джерело історико-географічних досліджень (географічні назви на -ичі) / О.А.Купчинський. – Київ, 1981. – 252 с.
12. Лабінська Г. Зміна топонімів у сучасній Україні як один з проявів національної ідентичності. Херсон, 8-9 червня 2023 р. URL: [Збірник МНПК Українська географія у викликах війни_Збірник тез доповідей 8-9 червня.pdf](http://mnpk.gov.ua). Сс. 63-67.
13. Лабінська Г. Міждисциплінарний підхід у викладанні Топоніміки у середній і вищій школі / Г. Лабінська // Зб. наук. праць "Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми і перспективи" (Київ – Львів – Бережани - Ломза, 2023 р.). Вип. 12. Сс. 168-175. URL: [LNNCPO-Zbirnyk-12.pdf](http://lncspo.gov.ua)
14. Лабінська Г. Потреба стандартизації географічних назв / Галина Лабінська // Збірник праць Всеукр. наук.-практ. конференції “Професор Ольга Заставецька – вчена, педагог, організатор географічної науки (до 70-ої річниці від дня народження вченої)”. Тернопіль, 27 квітня 2023. Сс. 86-91. URL: [zastavetska_zbirnyk_konferencii.pdf \(tntpu.edu.ua\)](http://tntpu.edu.ua)
15. Лабінська Г. Походження хоронімів “Україна” і “Росія” / Галина Лабінська // Вісник ЛНУ імені Івана Франка. Сер. геогр. Вип. 40. Ч. 2. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – С. 60–67. URL: [Походження хоронімів "Україна" та "Росія" : Лабінська Г.М. : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive](http://lnu.edu.ua)
16. Лабінська Г. Російський проімперський слід в українській топоніміці / Галина Лабінська // Вісник ЛНУ імені Івана Франка. Серія географічна. Вип. 39. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 180-179.
17. Лабінська Г.М. Топонімічний спадок періоду татарської експансії в Україні / Г.М.Лабінська // Вісник ЛНУ. Серія географічна. 2018. Випуск 52. – С. 163-169.

	18. <i>Лозинський Р.</i> Мовна ситуація в Україні (суспільно-географічний погляд): монографія / Роман Лозинський. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 502 с. 19. <i>Ляшук Б.Ф.</i> Географічні назви Українських Карпат і прилеглих територій: Навчальний посібник / Б.Ф. Ляшук. – Київ: ІСДО, 1993. – 204 с. 20. <i>Наконечний С.</i> Украдене ім'я: чому русини стали українцями / Євген Наконечний. URL: http://www.uaweb.org/nakonechny/index.html 21. <i>Непокупний А.П.</i> Балтійсько-українські взаємозв'язки і паралелі / А.П.Непокупний // Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектичних зв'язках. – Київ, 1981. – 263 с. 22. <i>Ровенчак І.І.</i> Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження : монографія / І.І. Ровенчак. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С. 154–162. 23. <i>Рочняк Ю.</i> До питання карпатських топонімів / Юрій Рочняк // Культурно-історичний портал Спадщина Предків. URL: http://spadok.org.ua/krayeznavstvo/do-pytannya-karpatskykh-toponimiv 24. <i>Таранова Н.</i> Основні етапи розвитку топонімії як науки / Наталя Таранова // Наукові записки Тернопільського Національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія. № 2 (2006). URL: http://www.library.tnpu.edu.ua 25. <i>Таранова Н.</i> До питання про класифікацію топонімів / Наталя Таранова // Наукові записки Тернопільського Національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія. №2 (2015). URL: http://geography.tnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/52.pdf 26. <i>Тищенко К.</i> Етномовна історія прадавньої України / Костянтин Тищенко. – Київ: Аквілон-Плюс, 2008. – 480 с. 27. <i>Шелухін С.</i> Україна – назва нашої землі з найдавніших часів / Сергій Шелухін. – Дрогобич: Бескид, 1992. – 248 с.
Обсяг курсу	<i>Стационарна форма навчання:</i> 90 год. 24 години аудиторних занять, з яких: 12 годин лекцій, 12 годин практичних / семінарських занять 66 годин самостійної роботи. <i>Заочна форма навчання:</i> 90 год. 12 години аудиторних занять, з яких: 6 годин лекцій, 6 годин практичних / семінарських занять 78 годин самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	По завершенні даного курсу студент буде: знати: об'єкт і предмет курсу “<i>Топоніміка України для середньої школи</i>”; основні класи топонімів; способи творення топонімів; специфіку формування географічних назв на території України та їх поширення; особливості сучасної мовної політики в Україні. вміти: усвідомлювати та інтегрувати концептуальні природничо-географічні, суспільно-географічні, картографічні, психолого-педагогічні знання та навички; оперувати методами топонімічного аналізу території задля організації дослідницької діяльності здобувачів освіти; орієнтуватися на новітні наукові здобутки у сфері професійної діяльності; аналізувати чинники формування топонімічних ландшафтів; давати оцінку впливу історичних подій на формування української топоніміки; використовувати елементи топонімічного аналізу у викладацькій діяльності у середній школі й при організації та проведенні позанавчальної роботи здобувачів освіти географічного, краєзнавчого, туристського спрямування. Програмні результати навчання (ПРН), відповідно до освітньо-професійної програми: ПРН1: Демонструє вміння застосовувати знання з психології, педагогіки, фундаментальних і прикладних наук у практичних ситуаціях здійснення освітньої діяльності, поглиблює знання з предметної області.

	ПРН2: Демонструє вміння використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання тощо. ПРН6. Визначає і характеризує основні принципи, закони та методики науково-педагогічних досліджень; описує апарат науково-педагогічного дослідження, демонструє навички презентації результатів науково-педагогічного дослідження. ПРН11. Демонструє уміння забезпечувати конструктивну та безпечну взаємодію з учасниками освітнього процесу.. ПРН13. Демонструє здатність діяти автономно і в команді. ПРН14. Демонструє дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструє вміння формувати її в учнів.
Ключові слова	Топоніміка, топонім, географічна назва, класи топонімів. Паралельні географічні назви. Топонімічний ареал. Мовна політика держави. Методика викладання топоніміки у середній школі.
Формат курсу	Очний /заочний Очна (денна) форма навчання передбачає постійний особистий контакт викладача і студента, що забезпечує надбання системних знань, стійких умінь. Студенти денної форми навчання зобов'язані відвідувати навчальні заняття згідно розкладу та своєчасно виконувати навчальні завдання згідно робочої програми навчальної дисципліни. Заочна форма навчання – це навчання, яке поєднує в собі риси самостійного й очного навчання й характеризується етапністю. На першому етапі відбувається отримання бази знань і методики для самостійного засвоєння навчальної інформації та формування умінь (установча сесія), на другому етапі студенти-заочники самостійно засвоюють навчальний матеріал, виконують заплановані індивідуальні завдання, а на третьому – проводиться безпосередня перевірка результатів навчання.
Теми	Подано нижче у табличній формі СХЕМА КУРСУ “ ТОПОНІМІКА УКРАЇНИ ДЛЯ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ ” ¹
Підсумковий контроль, форма	Залік у кінці семестру
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з історії України, української мови, етногеографії, методики викладання географії в школі.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Основними формами навчання є лекційна подача матеріалу, проведення семінарських і практичних занять, а також самостійна робота студентів. На практичних і семінарських заняттях здійснюється роз'яснення сутності завдань і пошук відповідної інформації з першоджерел, їхня інтерпретація. Для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, а також семінари з використанням презентації формату <i>Power Point, Canva</i>. Самостійна робота передбачає власне самостійне ознайомлення студентів з низкою вказаних викладачем тем і виконання індивідуального науково-дослідного завдання в межах обраної території.
Необхідне обладнання	Вивчення курсу потребує використання мультимедійного обладнання. Для вивчення курсу достатньо володіти такими програми як <i>Microsoft Office Word, Microsoft Office Excel, Microsoft Office Power Point, Canva</i>.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: практичні роботи: 9% семестрової оцінки; <i>max</i> кількість 9 балів; семінарські: 21% семестрової оцінки; <i>max</i> кількість 21 бал; індивідуальне науково-дослідне завдання; 40% семестрової оцінки; <i>max</i> кількість 40 балів; модульний контроль: 30% семестрової оцінки; <i>max</i> кількість 30 балів. Приклад розподілу балів на семінарських заняття подається нижче².

	Письмові роботи: студентам пропонується виконання ІНДЗ за наданим викладачем планом і його оформлення у вигляді роздруку сформованої презентації у форматі <i>Power Point / Canva</i> до здачі. Академічна доброчесність: очікується, що роботи студентів будуть оригінальними дослідженнями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання у роботи інших студентів становлять приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності у письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що студенти відвідуватимуть лекції й семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися строків, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студентів заохочують до використання також й інших джерел, яких немає у переліку рекомендованих. Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані на семінарських, практичних заняттях, отримані при захисті ІНДЗ та бали іспиту. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час занять; недопустимі пропуски та запізнення на заняття, користування мобільним телефоном чи іншими мобільними пристроями під час заняття, в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.
Тести та питання до іспиту	Тестові завдання для контролю Лімніміми — це підклас топонімів, який об'єднує назви: а) шляхів сполучення; б) площ; в) озер; г) сільських населених пунктів. Астіміміми — це клас топонімів, який об'єднує назви: а) боліт; б) міських поселень; в) морів; г) сільських населених пунктів. Комоніміми — це клас топонімів, який об'єднує назви: а) гір; б) шляхів сполучення; в) озер; г) сільських населених пунктів. Ороніміми — це клас топонімів, який об'єднує назви: а) гір; б) шляхів сполучення; в) озер; г) сільських населених пунктів. Дромоніміми — це клас топонімів, який об'єднує назви: а) гір; б) шляхів сполучення; в) озер; г) сільських населених пунктів. Дрімоніміми — це клас топонімів, який об'єднує назви: а) гір; б) шляхів сполучення; в) морів; г) сільських населених пунктів; д) Ваш варіант.

Пелагоніми — це підклас топонімів, який об'єднує назви:

- а) морів;*
- б) шляхів сполучення;*
- в) боліт;*
- г) сільських населених пунктів.*

Потамоніми — це підклас топонімів, який об'єднує назви:

- а) річок;*
- б) шляхів сполучення;*
- в) озер;*
- г) лісів.*

Інтерлувіоніми, портоніми, фіордоніми, флуменоніми виступають складовими частинами класу топонімів, а саме —:

- а) оронімів;*
- б) ойконімів;*
- в) гідронімів;*
- г) урбанонімів.*

Назва “Біловезька Пуща” належить до класу:

- а) орімонімів;*
- б) природних хоронімів;*
- в) адміністративних хоронімів;*
- г) мікротопонімів.*

Занепад Ольвії припадає на експансію...

- а) сарматів;*
- б) готів;*
- в) гунів;*
- г) хозар.*

Прабатьками білорусів, які жили північніше деревлян, — були:

- а) дрегвичі;*
- б) волиняни;*
- в) мордва;*
- г) тиверці.*

Район зосередження експансії аварів/обрів на теренах українського етнічного масиву — це...

- а) Волинь;*
- б) землі сіверян;*
- в) землі полян;*
- г) землі улчів і тиверців.*

Історична назва “Венедська затока” у сучасній топоніміці відповідає назві:

- а) Фінська затока;*
- б) Гданська затока;*
- в) Гвінейська затока;*
- г) Перська затока.*

З різних історичних джерел відомі синонімічні назви скіфів — це:

- а) саки;*
- б) анти;*
- в) сколоти;*
- г) роксолани.*

За якого Київського князя відбувся останній напад печенігів на Русь?

- а) Аскольда ;*
- б) Ярослава;*
- в) Володимира Мономаха ;*
- г) Володимира Святославовича.*

Що дало підставу дослідникам вбачати в антах предків древніх русів?

- а) значна топонімічна спадщина;*
- б) територіальна відповідність між ойкуменою займаною антами та територією охопленою східнослов'янськими племенами, що сформували Київську Русь;*
- в) значна войовничість антів; військові походи проти Візантії, здійснювані згодом і русами;*
- г) значне племінне об'єднання.*

Які ойконіми називають “непохідними”?

- а) створеними за допомогою додавання суфіксів до назв різноманітних об'єктів: лісу, урочища, оронімів чи гідронімів);*
- б) назви поселень, що засвідчують певні особливості історичних подій, господарського освоєння території;*
- в) створеними за допомогою префіксації чи додаванням закінчень до назв різноманітних об'єктів: лісу, урочища, оронімів чи гідронімів;*
- г) назви поселень, що засвідчують певні особливості станової чи родової приналежності поселення.*

Первісна назва слов'ян за Геродотом...

- а) *неври і будини;*
- б) *меланхлени;*
- в) *каліпіді;*
- г) *меоти.*

Спадкоємцями антів стали напівдержавні племінні утворення:

- а) *уличів;*
- б) *тиверців;*
- в) *бужан;*
- г) *древлян;*
- д) *чорних клобуків;*
- е) *полян;*
- є) *сіверян.*

Кочове плем'я, що витіснило аварів та стало зародком великої держави, союзниці Київської Русі:

- а) *болгари;*
- б) *угри;*
- в) *татари;*
- г) *сармати.*

Назва якого каганату, розбитого свого часу князем Святославом Ігоровичем у X ст., спричинилася до однойменного найменування Каспійського моря, Ставропільської височини, "комонного" шляху між Чорним морем, Доном і Волгою, одного з передмість Константинополя і т. д.?

- а) *Аварський;*
- б) *Хозарський;*
- в) *Болгарський;*
- г) *Татарський.*

У басейнах Прип'яті та Тетерева проживало східнослов'янське племінне утворення:

- а) *древлян;*
- б) *полян;*
- в) *мордва;*
- г) *віслян.*

Синоніми племінної назви "дулібів", які виникли згодом – це...

- а) *уличі;*
- б) *білі хорвати;*
- в) *саки й колоти;*
- г) *бужани й воляняни.*

Синонімічними назвами слов'ян — венедів/віндів/вінідів стали наступні:

- а) *саки;*
- б) *анти;*
- в) *склавіни;*
- г) *роксолани.*

Територія від Західного Сибіру до Дунаю за кипчаків називалась:

- а) *Дике поле;*
- б) *Деит-і-Кипчак;*
- в) *Куманські степи;*
- г) *Половецьк) степи.*

Яким є мовне походження назв відомої скелястої гряди Товтри, гірського масиву Татри, розташованого на кордоні Польщі та Словаччини, комонімів Вороняки, Якторів, Куткір, Чишки, що знаходяться у Львівській області, ороніма Камула – найвищої вершини Подільської височини?

- а) *польського;*
- б) *російського;*
- в) *болгарського;*
- г) *тюркського.*

Яка рослина поправу займає перше місце за поширеністю серед фітоойконімів України?

- а) *нарцис;*
- б) *ясень;*
- в) *дуб;*
- г) *тис ягідний;*
- д) *липа.*

Поширені назви сіл: *Хлібичин* (Івано-Франківська обл.); *Добре* (Волинська обл.), *Добринів*, *Добрівляни*, *Добротів* (Івано-Франківська обл.), *Добрівляни*, *Доброполе* (Тернопільська обл.), *Добрік* (Закарпатська обл.), *Добринівці* (Чернівецька обл.), *Добрівляни*, *Доброгостів*, *Добромилів*, *Добротвір*, *Добряни*, *Добряничі*, *Добрячин* (Львівська обл.) та ін. віддзеркалюють:

- а) *культ землеробства;*
- б) *культ печі й жорен;*
- в) *культ добробуту;*
- г) *протиставлення силам зла у народній уяві.*

Найсильнішою тюркською ордою перед навалою татар була ...

- a) експансія сарматів;
- б) половецька орда;
- в) навала угрів;
- г) вторгнення аварів.

Експансію готів у Причорномор'ї змінила поява:

- a) аланів;
- б) татаро-монголів;
- в) гунів;
- г) аварів.

Яка історична подія спричинила існуючий нині поділ на західних і східних слов'ян?

- a) прихід готів у Північне Причорномор'я;
- б) прихід гунів у Приазов'я і Причорномор'я;
- в) Велике переселення народів у Європі;
- г) дошкульні напади печенігів на землі Київської Русі.

Ойконім Шахти належить до групи:

- a) урбанонімів;
- б) мікротопонімів;
- в) оронімів;
- г) ерготопонімів.

Яка невелика, малосильна орда услід за печенігами з'явилася на теренах Русі, безпосереднім топонімічним слідом котрої виступає полісонім Торчеськ?

- a) узи;
- б) печеніги;
- в) турки;
- г) чорні клобуки.

Епоха Великого переселення народів (IV–VII ст.) у Європі спричинила появу на теренах України:

- a) готів;
- б) тюрків;
- в) угро-фіннів;
- г) германців.

Які ойконіми називають "похідними"?

- a) створеними за допомогою додавання суфіксів до назв різноманітних об'єктів: лісу, урочища, оронімів чи гідронімів);
- б) назви поселень, що засвідчують певні особливості історичних подій, господарського освоєння території;
- в) створеними за допомогою префіксації чи додаванням закінчень до назв різноманітних об'єктів;
- г) назви поселень, що засвідчують певні особливості станової чи родової приналежності поселення.

Те населення, яке застають давні греки після появи у Криму та у Причорномор'ї:

- a) таврів;
- б) кімерійців;
- в) савроматів;
- г) скіфів.

Вторгнення у середині VI ст. у Північне Причорномор'я, Подунав'я і Балкани тюркомовних племен аварів, котрих руські літописи називали обрами, зачепило слов'янські племінні території :

- a) полян;
- б) дулібів;
- в) сіверян;
- г) уличів;
- д) тиверців.

Перший "топонімікон", як і "етнікон" на теренах сучасної України формують:

- a) кімерійці;
- б) таври;
- в) греки;
- г) скіфи.

Регіон проживання "роксоланів" на теренах українського етнічного масиву у II тисячолітті до н.е. припадає на...

- a) лісостеп;
- б) околиці Ольвії;
- в) між ріками Танаїс і Борисфен;
- г) межиріччя Данувія і Борисфена.

Перша згадка хороніма "Україна" датована...

- a) 1280 роком;
- б) 1187 роком;
- в) 1481 роком;
- г) 1545 роком.

Яка історична подія за суттю визначила тренд чіткого відмежування русинів-українців від народу Моксель і перехід до назви “Україна”?

- a) Люблінська унія 1569 р.;
- б) поразка гетьмана Мазепи 1709 р.;
- в) Переяславська рада 1654 р.;
- г) об'єднання УНР та ЗУНР 1919 р.

Яке історичне джерело засвідчує набуття назвою “Україна” власноіменної функції?

- a) джерело часів Великого князівства Литовського;
- б) літопис Самійла Величка (1657 р.);
- в) праця Гійома де Боплана “Опис України...” (1651 р.)
- г) Псковський літопис 1270 р.;
- д) Іпатіївський літопис 1187 р.

Які з перелічених хоронімів не є історично вигаданими:

- a) Польська Україна;
- б) Ханська Україна;
- в) Литовська Україна;
- г) Московська Україна;
- д) Полоцька Україна.

Експансії готів у Причорномор'я передувала поява:

- a) аланів;
- б) татаро-монголів;
- в) гунів;
- г) аварів.

Латинська назва м. Львів – *Leopolis* належить до:

- a) ендоевронімів;
- б) екзонімів.

Латинська назва Швейцарії – *Helvetia* належить до:

- a) ендоевронімів;
- б) екзонімів.

Поширені назви сіл: *Печі, Печенія, Печихвости* (Чернівецька, Львівська, Волинська області), *Печорна і Печірна* (Тернопільська область) та ін.; *Жорнава* (Закарпатська область); *Жорниська* (Львівська область); *Жорнище* (Волинська область); *Жорнів* (Рівненська область) віддзеркалюють:

- a) культ землеробства;
- б) культ печі й жорен;
- в) культ добробуту;
- г) протиставлення силам зла у народній уяві.

Котрі з переліку назви поселень в Україні виникли як об'єктивна необхідність раніше інших?

- a) села;
- б) городища (городки);
- в) остроги;
- г) заваля (завади);
- д) селища;
- е) хутори;
- ж) виселки;
- з) слободи;
- и) новосілки.

Значне поширення етнічної назви венеців у Європі (цей корінь вбачають, наприклад, у назвах Венеції, Відня, Віндеї; в Англії (Венти, Віндобела, Віндоглотія, Віндоміра, Віндоміс), Франції (Вандея), Австрії (Віндабон), Німеччині (*Windland, Winedaland*), Італії пояснюють:

- a) виникненням назви у кельтському середовищі;
- б) виникненням у часи балтослов'янської єдності;
- в) появою назви напередодні епохи Великого переселення народів.

Яку частину українського етнічного простору у XVI ст. називали Сіверською Україною?

- a) північно-східний регіон;
- б) практично усю Лівобережну Україну;
- в) практично усю Правобережну Україну;
- г) Донщину і Кубань.

Похідні від етноніма ойконіми знаходимо сьогодні: у Дніпропетровській обл. – с. Мажари; у Житомирській обл. – с. Можари; у Харківській обл. – с. Старе Мажарове. Усі вони вказують на появу у IX ст. на теренах України:

- a) половців;
- б) болгар;
- в) угрів;
- г) татар.

Перелік розширених питань до іспиту

Об'єкт, предмет та завдання курсу “Топоніміка України для середньої школи”.
Структура топоніміки.
Зв'язки топоніміки з іншими науками на сучасному етапі.
Поясніть зв'язок топоніміки з ономастикою.
Поясніть зв'язок топоніміки з дидактикою.
Способи творення топонімів.
Методи топонімічних досліджень.
Історія топонімічних досліджень в Україні.
Що розуміють під етимологічними оповіданнями, які так щедро представлені у народній творчості?
Гідроніми Скіфської доби, занотовані Геродотом.
Який топонімічний слід у топоніміці України простежується за сіверцями?
Поясніть походження назви давньоруського народу *уличів*.
Який топонімічний слід у топоніміці України простежується за *білими хорватами*?
Яким чином етнонім *хорвати* пов'язаний з походженням назви Карпат?
Окресліть гідронімами колонізаційне ядро слов'ян ...
Назвіть відомі вам версії щодо походження племінної назви *скіфів*.
“*Татарський спадок*” у топоніміці України.
Топоніми Сарматської доби.
Які рослини найбільш виразно представлені у назвіництві України? Наведіть приклади.
Які назви птахів найбільш виразно представлені у назвіництві України? Наведіть приклади.
Активна експансія поляків на терени України у часі співпаде з ...
Який зв'язок виявлено між ойконімом “*Тафрос*” та хоронімом “*Крим*”?
Яке топонімічне насліддя “*польської доби*” в історії України вам відоме?
Які історичні особливості репрезентує поширення ойконімів “*Слобода...*”, вживаних часто з означенням, типу: “*Слобода Долинська*”?
Топоніми етнімічного походження.
Назви яких тварин найбільш виразно представлені у назвіництві України? Наведіть приклади.
Меотида і Танаїс — історичні аналоги сучасних назв географічних об'єктів...
Фракія і Трансильванія — історичні аналоги сучасних назв географічних об'єктів...
Пропонтида і Пантікапей — історичні аналоги сучасних назв географічних об'єктів...
Валахія і Персія — історичні аналоги сучасних назв географічних об'єктів...
Які критерії назвіництва населених пунктів можете назвати?
Що мають на увазі під топонімічним ландшафтом? Які приклади можете назвати?
Хвилю тюркських нападів на Київську Русь наприкінці IX – початку X ст. формували печеніги, торки, половці. Яке відбиття вони залишили в українській топоніміці? Наведіть приклади.
Які версії щодо походження назви “*слов'яни*” вам відомі?
У який спосіб простежують виразний культ води у топоніміці України? Наведіть приклади.
Наведіть приклади слів балтійського походження, якими активно послуговується українська літературна мова.
Який зв'язок наявний між неврами, будинами, венедами, антами й склавинами?
Окресліть етимологію племінних назв сіверян, полян, деревлян.
Які географічні назви — топонімічний відгомін “*печенізької історичної доби*” в Україні (X – XI ст.) можете назвати?
Прикладний аспект використання топонімічних знань.
Відбиття українського пандемоніуму у назвіництві України? Наведіть приклади.
Варіативність форми ойконіма *Відень*.
Чим було зумовлене, у першій половині XX ст., значне поширення (до двох десятків) на теренах Львівській області назв поселень типу *Порцеляція*?
Які ороніми Карпатських та Кримських гір можете назвати?
Чому так звані “*козліні ойконіми*” набули значного поширення в межах України?
Які топоніми в Україні можуть засвідчувати добу гунів на теренах України, їх появу приблизно у 370-их роках, знищення готської держави Германаріха?
Окресліть топонімічний спадок “*кімерійської епохи*” в історії України.
Окресліть топонімічний спадок *таврів* у межах України.
“*Скіфська доба*” у топоніміці України.
“*Сарматська доба*” у топоніміці України.
Вплив Аварського каганату на історичні зміни в історії України. Топонімічний спадок епохи “*Аварської навали*” в Україні.
Вплив Великої Болгарії на історичні зміни в історії України. Топонімічний спадок болгар в Україні.
Доба домінування Хозарського каганату в історії та її топонімічний спадок в Україні.
Значення Великого Князівства Литовського у розвитку українського народу, його відображення в українській топоніміці.
Топонімічний спадок печенігів, узів / торків, половців / кипчаків.
Вплив доби “*татарської експансії*” на терени України та її відображення у топоніміці українських земель.
Топонімічний спадок “*Польської доби*” в Україні.
Російські імперські втручання в українську топоніміку.
Кардинальні зміни у назвіництві України впродовж XX століття.
Доцільність перейменувань топонімів на сучасному етапі в Україні.
Приклади застосування топонімічних знань на уроках в середній школі.
Приклади топонімічних досліджень у рамках навчальних курсів у вищій школі.
Стандартизація українських географічних назв. Державний реєстр географічних назв.
Правильна транслітерація українських географічних назв. Міжнародний флешмоб для її підтримки.

Опитування

Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

**² Розподіл балів на семінарських та практичних заняттях
з курсу “Топоніміка України для середньої школи”**

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою.

Поточне тестування та самостійна робота															Модульний контроль	Сума	
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						ІНДЗ	30	100			
Л ₁	С ₁	Л ₂	С ₂	Пр ₁	Л ₃	Пр ₂	Л ₄	Л ₅	Пр ₃	Л ₆	Л ₇	Л ₈			Л ₉	С ₃	Л ₁₀
	7		7	3		3			3							7	

Л₁, Л₂,... – лекції
С₁, С₂,... – семінари
Пр₁, Пр₂,... – практичні

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
81-89	добре	
71-80		
61-70		
51-60	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
*	незадовільно з можливістю повторного складання	
	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

* кількість балів для оцінок «незадовільно» визначається Вченими радами факультетів або кафедрами, які забезпечують викладання відповідних дисциплін.

1. СХЕМА КУРСУ “Топоніміка України для середньої школи”

Тиж. / дата / год.-	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)*	Література. <i>Internet</i> -ресурси	Завдання, год.	Термін виконання
1-й тиждень	Тема 1. Предмет топоніміки, її зв'язки з іншими науками. Методи топонімічних досліджень. Класифікація топонімів. Специфіка викладання топоніміки у середній та вищій школі. Предметна область дисципліни. Міждисциплінарні зв'язки топоніміки з географією, лінгвістикою, історією, дидактикою та іншими науками. Методи топонімічних досліджень. Класифікація топонімів. Специфіка викладання топоніміки у середній та вищій школі.	Лекція	1. Закон України “Про географічні назви”, 2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2604-15 2. Думін Б.Я. Географічні назви в наших географічних роботах / Б.Я. Думін // Вісник Державного університету імені Івана Франка. Сер. геогр. Вип. 4. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С. 89-92. 3. Лабінська Г. Міждисциплінарний підхід у викладанні Топоніміки у середній і вищій школі / Г. Лабінська // 36. наук. праць "Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми і перспективи" (Київ – Львів – Березани - Ломза, 2023 р.). Вип. 12. Сс. 168-175. URL: LNNCPO-Zbirnyk-12.pdf 4. Лабінська Г. Топоніміка. Навчальний посібник / Галина Лабінська // Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 274 с.; URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Labinska.pdf 5. Лабінська Г. Топоніміка. Навчально-методичний посібник / Галина Лабінська // Львів, 2020. – 35 с.; URL: http://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Toponimika.pdf 6. Ровенчак І.І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження: монографія / І.І. Ровенчак. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С. 154–162. 7. Таранова Н. Основні етапи розвитку топонімії як науки / Наталя Таранова // Наукові записки Тернопільського Національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія. № 2 (2006). URL: http://www.library.tnpu.edu.ua Самостійна робота 4 години	2 год.	1 тиждень
2-й тиждень	Класи топонімів Завдання 1. Класифікації топонімів. Завдання 2. Класи топонімів: ойконіми, гідроніми, ороніми, фітотопоніми та інші. Внутрішня неоднорідність класів топонімів. Використання топонімічних відомостей на шкільних уроках історії, біології, географії	Семинарське заняття	1. Лабінська Г. Топоніміка. Навчальний посібник / Галина Лабінська // Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 274 с.; URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Labinska.pdf 2. Лабінська Г. Топоніміка. Навчально-методичний посібник / Галина Лабінська // Львів, 2020. – 35 с.; URL: http://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Toponimika.pdf 3. Таранова Н. До питання про класифікацію топонімів / Наталя Таранова // Наукові записки Тернопільського Національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія. № 2 (2015) URL: http://geography.tnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/52.pdf Самостійна робота 6 години	2 год.	1 тиждень
3-й тиждень	Тема 2. Клас ойконімів. Класи гідронімів і оронімів. Клас ойконімів. Полісоніми/астісоніми. Комоніми. Категорії найменування українських поселень. Особливості творення ойконімів: похідні й непохідні назви. Закономірності поширення ойконімів в Україні. Паралельні географічні назви.	Лекція	1. Бучко Д. Походження назв населених пунктів Покуття / Дмитро Бучко. – Львів: Світ, 1990. – 143 с. 2. Коваль А.П. Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України: Наук.-популярне видання / А.П. Коваль. – Київ: Либідь, 2001. – 304 с. 3. Крилов М. Пам'ять втрачених сіл (зниклі ойконіми Запоріжжя: 1945-2000: довідник / М. Крилов. – Мелітополь: Мелітополь, 2002. – 76 с. 4. Кругляк Ю.М. Ім'я вашого міста. Походження назв міст і селищ міського типу Української РСР / Ю. М. Кругляк. – Київ: Наукова думка, 1978. – 152 с.	2 год.	1 тиждень

	ландшафтів краю. Скіфський період історії України, синхронний з періодом еллінізму. Скіфські гідроніми. Сарматський період історії України, синхронний з римською епохою та добою Великого переселення народів. Сарматські гідроніми. Топонімічне відображення племен аланської групи.		5. <i>Плохій С.</i> Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Сергій Плохій. – Харків: КСД, 2016. – 496 с. 6. <i>Стрижак О.С.</i> Про що розповідають географічні назви / О.С. Стрижак. – Київ: Наук. думка, 1967. – 127 с. <i>Самостійна робота 6 години</i>		
6-й тиждень	Гідроніми України: слов'янські назви і запозичені з інших мов. Завдання 1. Дослідіть за словниками та джерелами семантику назв найбільших річок, їхніх головних приток, озер, лиманів тощо у межах території дослідження. Завдання 2. Які сформовані топонімічні ландшафти можна відстежити у межах визначеного регіону? Відобразіть їх картографічно.	Практична робота	1. <i>Лабінська Г.</i> Топоніміка. Навчальний посібник / Галина Лабінська // Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 274 с.; URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Labinska.pdf 2. <i>Лабінська Г.</i> Топоніміка. Навчально-методичний посібник / Галина Лабінська // Львів, 2020. – 35 с.; URL: http://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Toponimika.pdf 3. <i>Лучик В.</i> Етимологічний словник топонімів України / Василь Лучик. [відп. ред. В.Г. Склярєнко]. – Київ: ВЦ “Академія”, 2014. – 544 с. 4. <i>Янко М.Т.</i> Топонімічний словник України: словник-довідник / Микола Тимофійович Янко. – Київ: Знання, 1998. – 432 с. <i>Самостійна робота 4 години</i>	2 год.	1 тиждень
7-й тиждень	Тема 4. Формування слов'янського елемента в українській топоніміці. Топоніми, пов'язані з назвами східнослов'янських напівдержавних племінних утворень, що сформували Київську Русь Неври і будини – перші слов'яни в Українському Поліссі й Лісостепу, згадані Геродотом ще у V ст. до н.е. Венеди, венети, вінди, вінди – давні слов'яни у римських письменників I ст., локалізовані у басейні Вісли поблизу Венедської затоки Балтійського моря. Вірогідність кельтського походження етнічної назви “венеди”. Відгомін етноніма “венеди” в найменуванні антів і склавинів. Версії походження назви “слов'ян”. Склад та географія східнослов'янських племен, які сформували Київську Русь. Етимологія племінних назв <i>сіверян/северюків, полян, деревлян, уличів</i> . Причинно-наслідковий зв'язок між назвами “дуліби – бужани – волиняни”. Зв'язок етноніма “хорвати” з назвою Карпат.	Лекція	1. Атлас історії української державності / В. Грицеляк. І. Дикий, І. Ровенчак. – Львів: НВФ “Карти і Атласи”, 2013. – 128 с. 2. <i>Грушевський М.</i> Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV ст. / Михайло Грушевський. – Київ: Наукова думка, 1991. – 560 с. 3. Історія України написана у V ст. до нашої ери Геродотом / [пер. С.К. Спасько]. – Київ: ФОП Стебеляк О.М., 2012. – 144 с. 4. <i>Лабінська Г.</i> Топоніміка. Навчальний посібник / Галина Лабінська // Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 274 с.; URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Labinska.pdf 5. <i>Плохій С.</i> Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Сергій Плохій. – Харків: КСД, 2016. – 496 с. 6. <i>Стрижак О.С.</i> Про що розповідають географічні назви / О.С. Стрижак. – Київ: Наук. думка, 1967. – 127 с. 7. <i>Тищенко К.</i> Етномовна історія прадавньої України / Костянтин Тищенко. – Київ: Аква-Плюс, 2008. – 480 с. <i>Самостійна робота 6 години</i>	2 год.	1 тиждень
8-й тиждень	Порівняння географічних назв території сучасної України у часи кімерійців, скіфів та сарматів. Завдання 1: Позначте на контурній карті територію Малої та Великої Скіфії, а також усі річки, що протікали її просторами.	Практична робота	1. <i>Василенко Г.К.</i> Велика Скіфія / Г.К.Василенко. – Київ: Видавництво товариства “Знання”, 1991. – 48 с. (Сер. 8. Новини науки, техніки, виробництва, №3). 2. Історія України написана у V ст. до нашої ери Геродотом / [пер. С.К. Спасько]. – Київ: ФОП Стебеляк О.М., 2012. – 144 с. 3. <i>Лабінська Г.</i> Топоніміка. Навчальний посібник / Галина Лабінська // Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 274 с.; URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Labinska.pdf		

	Завдання 2: Позначте територіальні розміри <i>Сарматії</i> (простори від Уралу й до Вісли, від Чорного до Балтійського моря) через нанесення на контуру карту топонімів Сарматської доби.		4. <i>Паркер Дж.</i> Атлас “Історія світу” / Джеффри Паркер ; [пер. з англ. Н. Сивак, О. Ходзінська]. – Київ : ДНВП “Картографія”, 2008. – 192 с. 5. <i>Тищенко К.</i> Етномовна історія прадавньої України / Костянтин Тищенко. – Київ: Аквілон-Плюс, 2008. – 480 с. Самостійна робота 4 години		
9-й тиждень	Тема 5. Топонімічний слід татар в Україні. Литовсько-польське назівництво на українських теренах Вплив татарської експансії на топоніміку України. Значення Великого Князівства Литовського у розвитку українського народу. Поширення прізвищ-етнонімів та їх відображення у географічних назвах в Україні. Балтизми, якими активно послуговується українська літературна мова. Формування ранньофеодальної польської держави в XI ст.; перехід Польщі на латинський обряд. Політика колонізації в Україні. Географія польських та лядських топонімів в Україні. Використання прикладів балтизмів та полонізмів на уроках історії, географії та можливих інтегрованих уроках	Лекція	1. <i>Білінський В.</i> Москва Ординська: Історичне дослідження / Володимир Білінський. – Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2015. – 656 с. 2. <i>Боплан де Г.Л.</i> Опис України, кількох провінцій Королівства Польського, що простягаються від кордонів Московії до Трансильванії, разом з їхніми звичаями, способом життя і веденням воєн / Г.Л. де Боплан; [пер. з руанського вид. 1660 року]. – Київ: ФОП Стебеляк О.М., 2012. – 168 с. 3. <i>Винниченко І.</i> Литовці в Україні / Ігор Винниченко. URL: ЛИТОВЦІ В УКРАЇНІ (history.org.ua) 4. <i>Лабінська Г.</i> Топоніміка. Навчальний посібник / Галина Лабінська // Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 274 с.; URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Labinska.pdf 5. <i>Лабінська Г.М.</i> Топонімічний спадок періоду татарської експансії в Україні / Г.М. Лабінська // Вісник ЛНУ. Серія географічна. 2018. Випуск 52. – С. 163-169. 6. <i>Непокупний А.П.</i> Балтійсько-українські взаємозв'язки і паралелі / А.П.Непокупний // Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектичних зв'язках.– Київ, 1981. – 263 с. 7. <i>Папакін А.</i> Поляки в Україні /Артем Папакін. URL: ПОЛЯКИ В УКРАЇНІ (history.org.ua) 8. <i>Плохій С.</i> Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Сергій Плохій. – Харків: КСД, 2016. – 496 с. 9. <i>Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich.</i> URL: Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich - wynik wyszukiwania - DIR (icm.edu.pl) Самостійна робота 6 години	2 год.	1 тиждень
10-й тиждень	Опрацювання праці Я. Дашкевича “Як Московія привласнила історію Київської Русі”. Перейменування поселень та зміна топонімів у контексті Закону України “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні і заборона пропаганди їхньої символіки”. Завдання 1. Ознайомтесь з працею Ярослава Дашкевича “Як Московія привласнила історію Київської Русі”. Сформуйте свої думки-рефлексії від прочитаного у формі есе. Завдання 2. Етапи перейменувань в Україні. Перейменування у регіонах України. Завдання 3. Декомунізація назв населених пунктів та районів України.	Семінар	1. Закон України “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні і заборона пропаганди їхньої символіки”, 2015. URL: Про засудження комуністично... від 09.04.2015 № 317-VIII (rada.gov.ua) 2. <i>Дашкевич Я.</i> Як Московія привласнила історію Київської Русі / Ярослав Дашкевич. URL: http://www.universum.lviv.ua/journal/2011/6/dashk.htm 3. <i>Лабінська Г.</i> Врахування змін мовного складу населення України при викладанні курсів “Топоніміка України” та “Етногеографія України з основами етнопедagogіки у вищій школі / Галина Лабінська // Вісник ЛНУ. Серія педагогіка, 2023. 4. <i>Лабінська Г.</i> Зміна топонімів у сучасній Україні як один з проявів національної ідентичності. Херсон, 8-9 червня 2023 р. URL: Збірник МНПК Українська географія у викликах війни Збірник тез доповідей 8-9 червня.pdf . Сс. 63-67. 5. <i>Лабінська Г.</i> Топоніміка. Навчальний посібник / Галина Лабінська // Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 274 с.; URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Labinska.pdf 6. Декомунізація. Сайт Інститут національної пам'яті. URL: https://uinp.gov.ua/dekomunizaciya-ta-reabilitaciya/dekomunizaciya 7. <i>Плохій С.</i> Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Сергій Плохій. – Харків: КСД, 2016. – 496 с. Самостійна робота 6 години	2 год.	1 тиждень

11-й тиждень	Тема 6. Стандартизація українських топонімів відповідно до вимог Групи експертів ООН з географічних назв. Мовна політика в Україні. Потреба національної стандартизації географічних назв (ГН). Створення Державного реєстру географічних назв (ДРГН). Використання даних ДРГН в усіх сферах суспільства. Стандартизація ГН національна і міжнародна. Проблема збереження ГН. Активізація діяльності вчених, офіційних органів з ГН лише у II половині XX ст. щодо вивчення ГН, популяризація визнання їх історичної та культурної цінності. Прийняття Конвенції ЮНЕСКО про збереження нематеріальної культурної спадщини, у якій ГН є важливим елементом, 2003 р. Мовна політика у сучасній Україні.	Лекція	1. Алфавітний покажчик нових і старих найменувань населених пунктів, які були перейменовані з 1.01.1986 по 1.02.2013. URL: Органи місцевого самоврядування :: Законодавство, щодо адміністративно-територіального устрою (rada.gov.ua) 2. Постанова Кабінету Міністрів України “Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею”, від 27 січня 2010 р. № 55. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-%D0%BF 3. Лабінська Г. Зміна топонімів у сучасній Україні як один з проявів національної ідентичності. Херсон, 8-9 червня 2023 р. URL: Збірник МНПК Українська географія у викликах війни Збірник тез доповідей 8-9 червня.pdf. Сс. 63-67. 4. Лабінська Г. Потреба стандартизації географічних назв / Галина Лабінська // Збірник праць Всеукр. наук.-практ. конференції “Професор Ольга Заставецька – вчена, педагог, організатор географічної науки (до 70-ої річниці від дня народження вченої)”. Тернопіль, 27 квітня 2023. Сс. 86-91. URL: zastavetska_zbirnyk_konferencii.pdf (tnpu.edu.ua) 5. Лабінська Г. Топоніміка. Навчально-методичний посібник / Галина Лабінська // Львів, 2020. – 35 с.; URL: http://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Toponimika.pdf 6. Лозинський Р. Мовна ситуація в Україні (суспільно-географічний погляд): монографія / Роман Лозинський. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 502 с. <i>Самостійна робота 4 години</i>	2 год.	1 тиждень
12-й тиждень	Здача ІНДЗ		<i>Самостійна робота 6 годин</i>	2 год.	1 тиждень